

Alkatrészjegyzék

Ellenállás:

R₁: 750 Ω
 R₂: 2,2 kΩ
 R₃: 15 kΩ
 R₄, 5: 1 kΩ
 R₆: 1,5 kΩ
 P: 47 kΩ lineáris

Kondenzátor:

C_{1 a, b}: 1000 μF/25 V
 C_{2, 4, 7}: 47 nF, kerámia
 C₃: 470 μF/16 V
 C₅: 330 nF, 100 V (C2332)
 C₆: 100 nF, kerámia

Félvezető:

IC: 555
 T₁: BC183B
 T₂: BD135
 T₃: BD243
 D_{1...4}: 1N4001
 D₅: ZPD12 v. ZG12
 D₆: 5 mm-es zöld LED
 D_{7, 8}: 1N4148
 D₉: 5 mm-es vörös LED
 D₁₀: BYD73D

Egyéb:

Tr: 220/15 V,
 12 VA biztonsági
 kistranzformátor
 (nem nyák-ba
 ültethető!)
 hűtőborda
 (lásd a szövegben)

Mini fűrógép fordulatszám-vezérlése

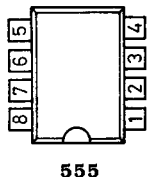
A rádióamatörök és modellezők körében közkedvelt kisméretű egyenfeszültségű fűrógépek fordulatszámának vezérlésére többféle áramkörü megoldás ismert. Az alapelv azonban majdnem mindig azonos: többnyire a permanens mágneses motor kapocsfeszültségét – ennek szintjét vagy átlagértékét – változtatjuk, és ezzel állítjuk be a kívánt fordulatszámot.

A motorra kapcsolt egyenfeszültség szintje a tápforrással sorbakötött változtatható értékű (huzal-)ellenállással, vagy szabályozható feszültségű stabilizátorral állítható be. Ez utóbbira a *Rádiótechnika* 1981/5. számában találhatunk példát. A kapocsfeszültség egyen-áramú („elektrolitos”) középértéke szokásosan a motorra jutó egyenirányított váltakozó vagy megszagatott egyenfeszültség jel/szünet arányának változtatásával módosítható. Az előbbit a fázis- hasító tirisztoros fél- vagy teljeshullá- mú fordulatszám-szabályozó áramkö- rökkel, az utóbbit pedig az impulzus- szélesség vagy a kitöltési tényező modulációján alapuló kapcsolásokkal valósítják meg. Az impulzusszélesség- moduláció (PWM = Pulse Width Modulation), illetve az ezzel egyenértékű impulzusedőtartam-moduláció (PDM = Pulse Duration Modulation) esetén a periódusidő változatlan, az impulzus „szélessége” („hossza”, időtartama, a jel/szünet aránya) pedig külső elem se-

gítségével állítható be. Például a *Hobby Elektronika* 1990/6. és 1994/11. számában közölt kapcsolások a PWM-et használják fel a motor fordulatszámának vezérlésére.

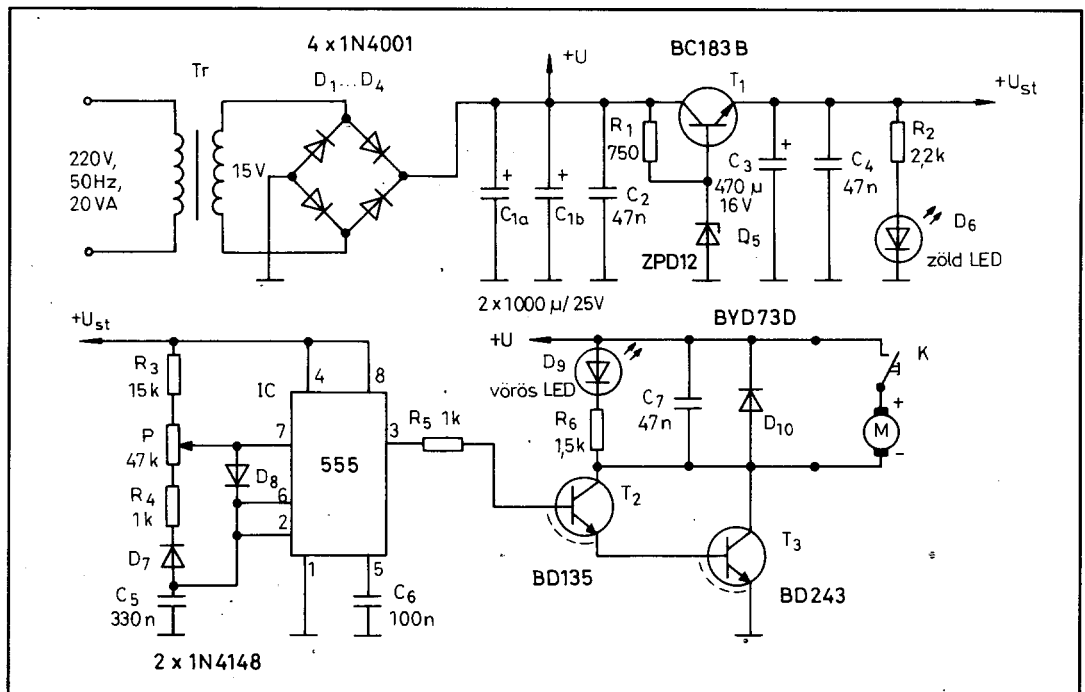
Az 1. ábrán látható áramkör elvileg szintén impulzusszélesség-moduláción alapul. A valóságban azonban az impulzusfrekvencia a P potenciométer állásától függően pár százalékpontot változik. A kis teljesítményű vezérlőt a *Miniplex* típusú fűrógéphez készítettem, közepes fordulatszámokra. A fűrógép motorja permanens mágneses állórészű, 5-szeletes kollektoros forgórészű. A gyártó adatai szerint a motor 6...15 V egyenfeszültségreől táplálható, maximális teljesítménye a feszültségtől függően 3,3...20 W. A fordulatszám üresjárásban 6200...14 500, terhelés esetén pedig 3800...12 000/perc.

A motor és a vezérlőáramkör tápfeszültségét 220/15 V, 20 VA-es biztonsági kistranzformátor szekunder feszültségének egyenirányításával nyerjük. A

555

- 1: 0 (GND)
- 2: trigger
- 3: kimenet
- 4: reset
- 5: U_{sza}b
- 6: threshold
- 7: discharge
- 8: +U_T

1. ábra

műhelysarok * műhelysarok * műhelysarok

T₁-gyel felépített stabilizátor az 555-ös IC-s astabil multivibrátor számára szolgáltat állandó értékű feszültséget. Az IC áramfelvétele 5...10 mA. A stabilizált feszültség meglétét a D₆, zöld LED jelzi.

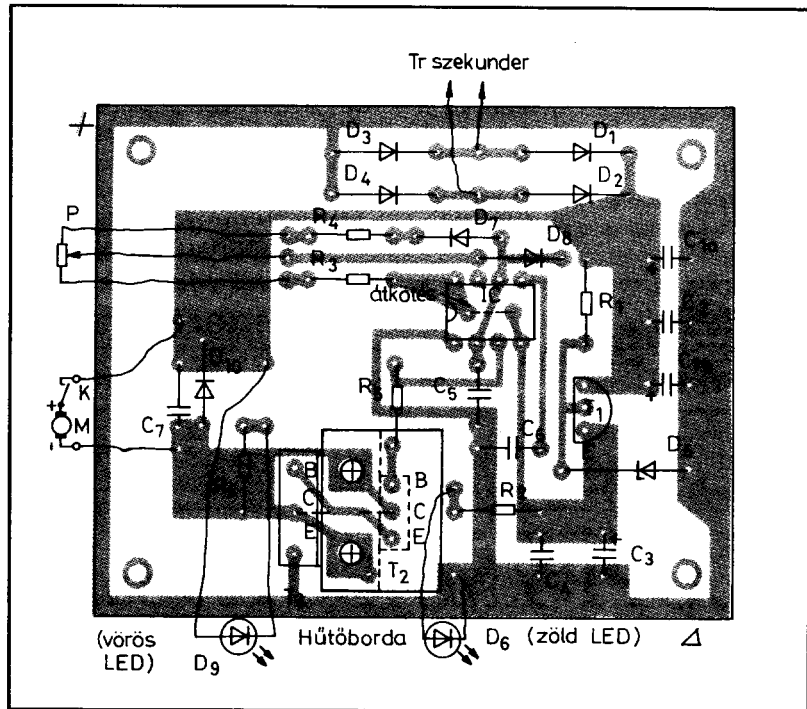
Az astabil multivibrátor hozzávetőlegesen 66 Hz-en rezeg. A rezgési frekvenciát célszerű a C₅ értékének megválasztásával a motor nyomatéki karakterisztikáihoz illeszteni. Tapasztalataim szerint az átlagos felhasználási körülményeknek megfelelő fordulatszámoknál az optimális impulzusfrekvencia 60...100 Hz. Ha például C₅ = 1 μF, akkor a motor „lúktet”, alig terhelhető; 220 nF-nál kisebb kondenzátor esetén pedig a fordulatszám-tartomány felső részén jelentős nyomatékcsökkenés tapasztalható.

Az astabil kimenetén megjelenő kb. 10 V csúcsértékű impulzus időtartama – az adott elemértékek mellett – a P két szélső állásában: 4 ms, ill. 14,8 ms. A D₇ és D₈ az időzítőkondenzátor töltő- és kisütő-ellenállásait „választja szét”, így a közel állandó értékű periódusidőn belül a jel és a szünet időtartama csak a P csúszkájának helyzetétől függ. A periódusidő változását a diódák nyitóirányú ellenállásának munkapont-függősége okozza. A minimális fordulatszámot (a jelen beállításban a 4 ms-os impulzus-időtartamot) alapvetően az R₃ értéke határozza meg.

A P-vel beállított szélességű impulzusok a T₂-T₃ Darlington-párt vezérik. Bár a fűrógép tartós működtetése esetén sem melegednek túlzottan a tranzisztorok, a biztonság kedvéért mindkettőt egyazon hűtőbordára szereltem.

A D₉, vörös LED fénye a motorra jutó feszültség középértékéről és a bekapcsolt motor terhelési állapotáról is felvilágosítást ad. Ugyanis a motor terhelésének növekedésekor a LED fénye észrevehetően csökken. A D₉ és R₆ egyidejűleg „előterheli” a Darlington-fokozatot, mivel a fűrógép motorját csak időről időre kapcsoljuk be a gép K kapcsolójával.

A D₁₀ ún. szabadonfutó dióda az impulzusszünetben (kikapcsolt Darlington-fokozat esetén) a motor forgórészében indukálódó feszültség hatására létrejövő áramot cirkuláltatja, azaz biztosítja a zárt áramkört az armatúrában tárolt mágneses energia ciklikus levezetésére. A C₇ és a D₁₀ együtt a kefék szik-

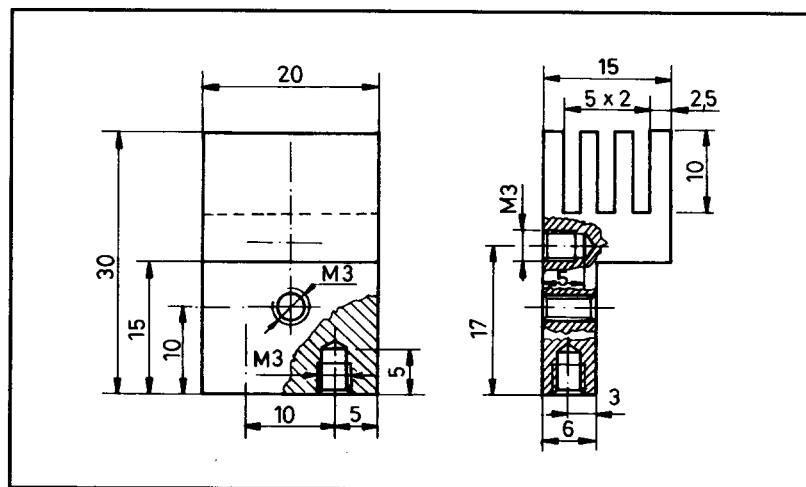
2. ábra

rázását csökkentik. A szabadonfutó dióda célszerűen nagyáramú, gyors működésű. E pozícióban az 1N4000 sorozat bármely tagja, de méginkább a BA157, 158, 159 alkalmazható. (A BA158 az RT Bazar kínálatában is szerepel, 300 Ft/100 db-os árban.)

Elkészítés

Az alkatrészek beültetési rajza a 2. ábrán látható, a nyák rajza pedig a 303. oldalon található. A bemért nyák-ot, valamint a transzformátort 85 × 115 × 75 mm befoglaló méretű fémházba szerel-

3. ábra

műhelysarok * műhelysarok * műhelysarok

tem. A ház előlapjára kerültek a LED-ek, a potenciométer, valamint a fűrógép miniatűr banándugós csatlakozóihoz házilag (2,5 mm belső átmérőjű csöszegcsekből) készített dugaszolóaljzat. A hűtő alumíniumból készült, méretei a 3. ábrán láthatók. Nem feltétlenül magunknak kell elkészítenünk; időnként a kereskedelemben is kapható hasonló. A

tranzistorokat szigetelőelemek közbeiktatása nélkül, közvetlenül hozzácsavarozhatjuk a hűtőbordához, amely ezáltal a közös kollektorpotenciálra kerül.

A 220 V-os csatlakozókábel kihúzás elleni védelmét az alaplaphoz csavarozott, szigetelőbetétes bilincsel oldottam meg. ■

ELDACO

Computertartozék és Elektronikai Alkatrészértékesítő Kft.

H-1137 Budapest XIII., Jászai Mari tér 5. Telefon: 131-7588 Fax: 131-6584

A LEGGYORSABB ÚT AZ ELEKTRONIKÁHOZ!

FLOPPYMÁSOLÁS FLOPPYVÁSÁR

LEMÁGNESEZÉS FLOPPY, QIC, DAT, VHS, BETA

TETA TETA MAGNETIC KFT. 1134 BUDAPEST, VÁCI ÚT 19., T/F: 111-5004

CONRAD ELECTRONIC

fém- és vezetékkereső készülék

4.240 Ft helyett

3.480 Ft

SZEPTEMBERI AJÁNLATAINK!

SPL 100 gyorsforrasztó páka

2.820 Ft helyett

1.800 Ft

CONRAD SHOP

1061 Budapest, Jókai tér 3.

Tel./Fax: 1-532-542

30 W-os forrasztó-állomás

9.867 Ft helyett

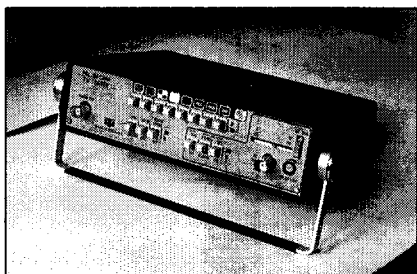
8.490 Ft

Hétről-hétre új akciós termékeket kínálunk kedvező árakon! Postai utánvétellel is az ország egész területére! Árunk az ÁFÁ-t is tartalmazzák!

MŰSZERÉSZEK!

KISIPAROSOK!

SZERVIZEK!

Kiváló műszer - szuper áron!

PAL/SECAM TV TESTER

(TR-0631/T045)

csak
15.900 Ft
+ ÁFA

Fekete/fehér és színes tv-k, CCTV és kábeltv-hálózatok vizsgálatához

- Tucatnyi szabványos képminta
- Videó és VHF-UHF kimenet

- 5,5/6,5 MHz-es hangjelek
- Pici és könnyű (205 x 52 x 142,5 mm; 1,5 kg)

HOBBI ELEKTRONIKA szaküzlet Bp. VII., Dózsa Gy. út 16. Tel./fax: 322-8892 ☒ 1656 Bp., Pf. 50.